پناهگاهی به نام ادبیات:

۱۰ کتاب حال خوب کن که باید بخوانید

■ گروه فرهنگ و هنر - در دورانی که پناهگاه‌ها تاریک و سردند، کتاب‌ها می‌توانند امن‌ترین و روشن‌ترین پناهگاه تمام آدم‌های دنیا باشند.

مهرداد داوودی: کتاب‌ها نجات‌دهنده‌اند. ادبیات داستانی و به‌صورت کلی کتاب‌های نویسندگان بزرگ، یگانه پناهگاه انسان‌های تنها محسوب می‌شوند. اما این فقط آدم‌های تنها نیستند که می‌توانند به کتاب‌ها پناه ببرند. کتاب‌ها به معنای دقیق کلمه می‌توانند منجی همه‌ی ما باشند. در انواع و اقسام بلاهای طبیعی و غیرطبیعی می‌توان کتابی را برداشت و برای چند ساعتی در دنیای صفحات سفیدِ مزین به کلمات سیاه غرق شد.

در این مطلب ده کتاب معرفی کرده‌ام. هشت کتاب اول رمان‌ها یا مجموعه داستان‌هایی هستند که می‌توانند در هر شرایطی سرگرم‌تان کنند.

در انتها هم برایتان از دو کتاب دیگر نوشته‌ام که به‌عنوان ادبیات داستانی دسته‌بندی نمی‌شوند و جنسی دیگر دارند.

۱-اتحادیه ابلهان -نویسنده: جان کندی تول

اتحادیه ابلهان شاید یکی از بزرگترین حسرت‌های ادبیات معاصر است. اتحادیه اولین رمان جان کندی تول است. او پس از نوشتن کتاب، آن را به دفتر تمام ناشران بزرگ امریکا فرستاد اما هیچ‌یک از ناشران غول‌پیکر حاضر به چاپ اتحادیه نشد. تول در کمال ناامیدی پشت فرمان ماشینش نشست، به جایی خلوت و دنج رفت، شلنگی بزرگ را به اگزوز ماشینش وصل کرد، خروجی شلنگ را از پنجره به داخل ماشین برد و با بالا بردن تمام شیشه‌ها و بستن تمامی راه‌های خروج هوا برای همیشه به زندگی خود پایان داد.

بله، اتحادیه ابلهان آخرین رمان جان کندی تول هم محسوب می‌شود. پس از مرگ نویسنده‌ی جوان، مادرش پیش‌نویش کتاب را باری دیگر برای ناشران فرستاد. کتاب چاپ شد تا جهان ادبیات داستانی شاهد پدیده‌ای نوظهور باشد. می‌گویند بزرگترین حسرت منتقدان و ناشران این است که جان کندی تول با خودکشی‌اش جهان ادبیات داستانی را از چندین رمان شاهکار محروم کرد؛ چراکه اتحادیه رمانی بود نبوغ‌آمیز، گیرا و شگفت‌انگیز.

کتاب داستان ایگنیشس جی. رایلی است. یک امریکایی تنبل که خودش را یک ایده‌آل‌گرای تمام‌عیار فرض می‌کند. ایگنیشس خود را نویسنده‌ای قهار و متفکری بزرگ می‌داند. او در حال نوشتن رساله‌ای سفت‌وسخت است که در آن از روزمرگی‌های بی‌مزه و ملال‌آور خود می‌نویسد. شاید با خودتان بگویید «روزمرگی بی‌مزه و ملال‌آور؟ این کتاب دقیقا چطوری قراره حالمو خوب کنه؟ اصلا رسانه گیم رو چه به معرفی کتاب! بررسیت رو بنویس بابا!». اما خوب، نکته این است که جان کندی تول با قلم تند و تیز و نگاه ژرف‌اندیش خود همین روزمرگی‌های بی‌مزه و ملال‌آور را به طرز شگفت‌انگیزی خنده‌دار روایت می‌کند.

بگذارید شهامت به خرج دهم و این قول را به‌تان بدهم: با خواندن اتحادیه ابلهان و سرگذشت و عجیب و غریب ایگنیشس و اطرافیانش قاه‌قاه خواهید خندید. بالاخره درباره کتابی حرف می‌زنیم که روزنامه تایم در وصفش می‌نویسد «اگر قیمت یک کتاب بر این اساس سنجیده شود که چه‌قدر می‌خنداند، اتحادیه‌ی ابلهان شیرین‌ترین معامله سال است.»

۲-تبصره ۲۲ -نویسنده: جوزف هلر

تبصره ۲۲ داستان یک توپچی ارتش به نام یوساریان است. قهرمان قصه مانند هر نظامی دیگری با خطرات مختلفی دست‌وپنجه نرم می‌کند، اما فرق یوساریان با دیگر نظامی‌ها در روش‌های خلاقانه و بامزه‌ای است که برای جان سالم به در بردن استفاده می‌کند. خطرات متداول نظامی‌ها اما تنها مشکل یوساریان نیست. او در طول روز باید با مافوقی سروکله بزند که مدام ماموریت‌های جنگی او را بیشتر می‌کند. دیگر دغدغه‌ی یوساریان، قانونی است که امکان فرار و ترک پست را از او گرفته است. براساس این قانون اگر کسی برای حضور در ماموریت‌های پرریسک و مرگبار داوطلب شود، قطعا دیوانه است. اما اگر همان آدم درخواستی رسمی برای معافیت از حضور در این ماموریت‌ها ارائه دهد، نه‌تنها دیوانه نیست که از عقل سلیم بهره می‌برد. تبصره ۲۲ را یکی از مهمترین و بامزه‌ترین رمان‌های قرن بیستم می‌دانند.

۳-فال نیک -نویسندگان: تری پرچت و نیل گیمن

به‌نظرتان ممکن است یک فرشته و یک دیو دوست شوند؟ داستان فال‌نیک: پیشگویی‌های موشکافانه‌ی اگنس ناتر، جادوگر دقیقا داستان دوستی و هم‌دستی یک دیو و یک فرشته است. فرشته‌ی ماجرا آزیرافائل و دیو داستان کراولی نام دارند. آن‌ها از ابتدای خلقت روی زمین زندگی کرده‌اند و اصطلاحا حسابی زمینی شده‌اند و علاقه‌ی وافری هم به آدمیزاد پیدا کرده‌اند.

ماجرا از جایی شروع می‌شود که دیو و فرشته‌ی قصه می‌فهمند که فرزند شیطان به دنیا آمده است و این اتفاق شوم یک معنا بیشتر ندارد: پایان دنیا. در نتیجه آن‌ها تصمیم می‌گیرند هر طور که شده جلوی پایان دنیا را بگیرند و بشریت را نجات دهند.

برای مثال، اولین ایده‌ی آزیرافائل و کراولی این است که فرزند شیطان را به فرزندخواندگی بگیرند و طوری بارش بیاورند که نتواند فرق خیر را از شر تشخیص دهد. ای بسا که ماجرا به همین سادگی نیست و سروکله زدن با پایان دنیا کاری است به مراتب سخت‌تر و پیچیده‌تر. در سال ۲۰۰۲ نیز اخباری از تولید فیلم فال نیک با بازی جانی دپ در نقش کراولی و رابین ویلیامز در نقش آزیرافائل شنیده می‌شد. فیلم فال نیک هرگز ساخته نشد. سریال فال نیک اما با همکاری خود نیل گیمن و آمازون در سال ۲۰۱۹ پخش شد.

۴-سرباز خوب شوایک-نویسنده: یاروسلاو هاشک

سرباز خوب شوایک را یکی از مهمترین کتاب‌های ادبیات چک می‌دانند. کتاب رکوردار ترجمه به زبان‌های گوناگون در جمهوری چک است. رمان درباره‌ی مردی خوش‌قلب و حراف است که سر از جنگ درمی‌آورد. او البته پیش از شروع جنگ هم عضو ارتش بوده اما به دلیل «حماقت» از ارتش کنار گذاشته شده است.

شوایک پس از ترک ارتش به معامله سگ (بله! درست خواندید) مشغول می‌شود. با شروع جنگ اول شوایک دوباره به ارتش می‌پیوندد اما ورودش به ارتش همزمان می‌شود با یک گند و خرابکاری جدید و به زندان افتادنش. زندان اما پایان کار شوایک نیست و ماجراها و دردسرهای او داستان‌هایی هستند ادامه‌دار و بی‌پایان.

کتاب قرار بود در شش جلد منتشر شود اما مشکلات قلبی پس از نگارش چهار جلد جان یاروسلاو هاشک را گرفتند. البته پس از مرگ نویسنده و به درخواست ناشر، کارل ونکِ خبرنگار هم کتاب ناتمام چهارم را تمام کرد و هم مجلدهای پنجم و ششم را نوشت و راهی بازار کرد.

۵-سلاخ‌خانه شماره ۵ -نویسنده: کورت ونه گات

سلاخ‌خانه یکی از مهمترین رمان‌های معاصر و البته موفق‌ترین و محبوب‌ترین رمان نویسنده‌اش است. کتاب داستان ماجراجویی‌های شخصیتی به‌نام بیلی پیلگریم در زمان جنگ جهانی دوم است. شخصیت اصلی داستان به خاطر سفر در زمان با پدیده‌های غریبی مواجه می‌شود و این رویایی‌ها منجر به خلق متنی شده‌اند که در تمام لیست‌های معتبر «بهترین رمان‌های...» جاخوش کرده‌است.

او همزمان با حضور در جنگ دوم، سر از یک سیاره دوردست به‌نام ترالفامادور هم درمی‌آورد و در آنجا با هستی‌شناسی عجیب و غریب آدم فضایی‌ها هم اخت می‌گیرد. اعضای سیاره از قابلیت دیدن در چهار بعد بهره می‌برند و به‌این‌ترتیب از اتفاقات گذشته و آینده باخبرند. هربار که در یک کلاس دانشگاهی یا یک مفحل ادبی صحبت از رمان‌های مربوط به جنگ می‌شود، بدون شک سلاخ‌خانه یکی از اصلی‌ترین نامزدها برای خوانده شدن و بررسی کردن است. اثر ماندگار کورت ونه گارت شما را به جایی از تاریخ می‌برد که اصلی‌ترین مولفه‌اش فاجعه است اما با این حال کاری می‌کند در همان جای تاریک فاجعه‌بار لبخند بزنید. سلاخ‌خانه یکی از پرفروش‌ترین کتاب‌های نیویورک تایمز است و در سال ۱۹۷۰ هم نامزد جایزه معتبر کتاب ملی سال بود.

۶-راهنمای کهکشان برای اتواستاپ‌زن‌ها-نویسنده: داگلاس آدامز

می‌دانم، «اتواستاپ‌زن» واژه عجیبی به‌نظر می‌رسد. اما می‌خواهم به من اعتماد کنید و معرفی این کتار را بخوانید و اگر صلاح دانستید، نگاهی به خود کتاب هم بیاندازید. Autostoper (اتواستاپ‌زن) معادل فرانسوی عبارت Hitchhiker است. مترجم کتاب، آرش سرکوهی در مقدمه‌ی کتاب می‌نویسد تصمیم گرفته این عبارت را به‌عنوان معادل فارسی هیچ‌هایکر انتخاب کند.

هیچ‌هایکرها یا همان اتواستاپ‌زن‌ها کسانی هستند که با باروبندیل مختصرشان کنار جاده می‌ایستند و با ماشین‌های عبوری به مقصدی مشترک، یا تا آن‌جا که مسیرشان یکی است، می‌روند. اتواستاپ‌زنی عملی متداول بین جوانان غربی است چراکه هزینه‌ای بسیار کم دارد. در ایران هم بعضی از افراد تجربه‌ی مشابه داشته‌اند اما در غرب اتواستاپ‌زنی کاری متداول‌تر است.

همچنین کتاب‌های بسیاری وجود دارد با عناوینی نظیر راهنمای اسپانیا برای اتواستاپ‌زن‌ها. همانطور که از عنوان کتاب برمی‌آید، چنین کتابی به اتواستاپ‌زن‌ها کمک می‌کند سفر راحت‌تری در یک جغرافیای خاص داشته باشند.

رمان با حادثه‌ای شروع می‌شود که می‌تواند برای ما ساکنان زمین حکم یک فاجعه را داشته باشد، اما در جهان خیالی رمان اتفاقی کاملا حاشیه‌ای محسوب می‌شود. ماجرا از این قرار است که وگون‌ها، یکی از نژادهای کهکشان، تصمیم می‌گیرند برای احداث یک بزرگراه بین کهکشانی کره‌ی زمین را نابود کنند.

مسئله جالب این است که به‌نظر نابود کردن سیاره‌ای با این عظیمت در دنیای کتاب امری کاملا عادی و روزمره است. به‌دنبال نابودی کره زمین، آرتور دنت، شخصیت اصلی رمان به همراه فورد پریفکت، رفیق گرمابه و گلستان آرتور از سیاره زمین خارج می‌شوند و سفری در دل کهکشان آغاز می‌کنند.

حدس بزنید آرتور و فورد چطور می‌خواهند به دل کهکشان سفر کنند؟ درست حدس زدید، با اتواستاپ زدن. راهنمای کهکشان برای اتواستاپ‌زن‌ها یکی از مطرح‌ترین رمان‌های معاصر محسوب می‌شود. به عقیده بسیاری نویسنده موفق شده با قلمی هوشمندانه تجربه‌ای دلنشین و درگیرکننده خلق کند.

۷-هرچه باداباد -نویسنده: استیو تولتز

در ایران استیو تولتز را بیشتر با جزء از کل و تا حدی با ریگ روان می‌شناسیم. تولتز اما کتاب سومی دارد به‌نام هرچه‌باداباد. رمان درباره‌ی زندگی پس از مرگ در جهان مدرن است. مردی از دنیا می‌رود و ما با او در سفرش به جهان پس از مرگ همراه می‌شویم. تولتز قلم جالبی دارد، او با قلم تندوتیزش مفاهیم فلسفی جدی را دستمایه طنز قرار می‌دهد. به‌این‌ترتیب خواننده با مفاهیمی عمیق مواجهه می‌شود بدون اینکه از حجم سترگ فلسفی بودن آن‌ها بهراسد.

تولتز همه‌چیز را به ورطه‌ی طنز می‌کشد. نویسنده‌ی جوان از آن دست نویسنده‌ها است که با بی‌پروایی مسائل اخلاقی جهانمان را زیر سوال می‌برد و کاری می‌کند تا راستی راستی به زشتی‌ها لبخند بزنیم که همین لبخند زدن ادامه دادن زندگی را ممکن می‌کند.

تولتز در ریگ روان می‌نویسد «باور دارم زندگی بی‌معناست، اما بی‌ارزش نه و همین تمایز است که باعث می‌شود صبح‌ها از رختخواب بیرون بیایم». این جمله‌ی کوتاه عصاره‌ی تمام نوشته‌های تولتز است. ارزشمند شمردن زندگی به‌عنوان یک مفهوم گنده‌ی بی‌معنا و ادامه دادن زندگی با چاشنی خندیدن به فاجعه.

۸-بالاخره یه روزی قشنگ حرف می‌زنم-نویسنده: دیوید سداریس

دیوید سداریس پرمخاطب‌ترین طنزنویس پانزده سال اخیر امریکاست. کتاب‌های سداریس فروش فوق‌العاده‌ای داشته‌اند و به واسطه این فروش، نویسنده‌ی مشهور به یکی از غول‌های کمدی تبدیل شده است.

به قول پیمان خاکسار، مترجم کتاب «سداریس می‌خنداند. به مفهوم واقعی کلمه». و چه چیزی بهتر از خنده در این جهان پر از زشتی؟ به قول خاکسار سداریس کافکا یا فاکنر یا بورخس نیست. قرار هم نیست باشد. کار سداریس از قضا دست انداختن روشنفکر جماعت است.

کتاب دو بخش است: بخش اول که درباره زندگی سداریس پیش از نقل مکانش به نورماندیِ فرانسه است و به کودکی‌اش در کارولینای شمالی و کارهای پاره‌وقتش در نیویورک می‌پردازد. بخش دوم کتاب هم درباره دوران پسانورماندی سداریس و ماجراهای زندگی این طنزنویس قهار بین فرانسوی جماعت است.

فکرش را بکنید! یک طنزنویس بی‌کله‌ی امریکایی بین یک مشت اروپایی از دماغ فیل افتاده. جنس کتاب جور است، پس شما هم سداریس را از دست ندهید.

۹-درباره معنای زندگی -نویسنده: ویل دورانت

روزی مردی نزد ویل دورانت، فیلسوف و تاریخ‌نگار امریکایی رفت و از او پرسید آدم چرا نباید خودش را بکشد؟ چه انگیزه‌ای برای ادامه زندگی وجود دارد؟ دورانت دلایلی را برای مرد ردیف کرد اما احساس می‌کرد نتوانسته مرد را قانع کند. این برخورد تصادفی با مردی که هرگز سرنوشتش معلوم نشد، باعث شد تا ویل دورانت در نامه‌ای به عده‌ی کثیری از آدم‌های مشهور از آن‌ها بپرسد چگونه در زندگی هدف، معنا و رضایتمندی یافتند.

او از آن‌ها پرسید سرچشمه‌ی حیات و انرژی‌شان چیست؟ دورانت در نهایت پاسخ مخاطبان نامه‌اش را به ضمیمه‌ی نظر خودش در قالب کتاب «درباره معنی زندگی» منتشر کرد. کتاب شامل نظرات سیاستمدارها، نویسندگان، بازیگران، شعرا و دانشمندان درباره معنی زندگی است. نکته جالب کتاب آن است که دورانت جواب‌هایی امیدوارکننده و شوربخش دریافت کرده است، حال آنکه خودش انتظار داشته میزبان نامه‌هایی تلخ و یاس‌آمیز باشد.

۱۰-در باب امیدواری -نویسنده: آلن دو باتن

کتاب در باب امیدواری را جستجویی برای یافتن مفهوم امیدواری در زندگی می‌دانند. دو باتن در کتاب خود به دنبال ارائه‌ی دلیلی برای ادامه‌ی زندگی به همه کسانی است که برای برخاستن از رختخواب هم به رخوت دچار شده‌اند.

او می‌خواهد ایده‌ی ملال‌انگیز بودن زندگی را کنار بگذارد و بر بخش‌های تاریکش نور بتاباند. دو باتن این کتاب را نوشته تا خوانندگانش را از خمودگی نجات دهد. نویسنده می‌خواهد با به دست دادن پاره‌ای از راهنمایی‌ها کاری کند تا خواننده از تاریکی خارج شود و به معنای زندگی هم پی ببرد.

خواندن این کتاب به کسانی توصیه شده است که فکر می‌کنند دیگر دلیلی برای ادامه زندگی وجود ندارد. دوباتن که در رشته‌های تاریخ و فلسفه تحصیل کرده، چندین کتاب درباره ارتباط بین زندگی روزمره و فلسفه نوشته است.

روزنامه اقتصاد کیش
پرتیراژترین و با سابقه ترین نشریه جزیره کیش
گسترده ترین شبکه اطلاع رسانی داخلی منطقه آزاد کیش
۴۴۴۲۴۹۶۹
۴۴۴۲۴۹۹۹